

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет географічний
Кафедра туризму

Затверджено
На засіданні кафедри туризму
Географічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 10 від 18.02 2026 р.)

Завідувач кафедри

Силабус з навчальної дисципліни
«Екосистемні послуги в туризмі»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для бакалаврів спеціальності 002
(Загальноуніверситетська вибіркова дисципліна)

Львів 2026 р.

**Силабус курсу
Екосистемні послуги в туризмі
2026-2027 навчального року**

Назва курсу	Екосистемні послуги в туризмі
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Дорошенка, 41
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра туризму
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Дисципліна вільного вибору студента (загальноуніверситетський вибір)
Викладачі курсу	Жук Юрій Ігорович, кандидат географічних наук, асистент
Контактна інформація викладачів	yuriy.zhuk@lnu.edu.ua https://geography.lnu.edu.ua/employee/zhuk-yurij-ihorovych
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації використовуючи електронну пошту, систему Teams, інші месенджери. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Сторінка курсу	https://geography.lnu.edu.ua/academics/bachelor/vybir-navchalnykh-dystsyplin
Інформація про курс	Добробут людей на шляху до сталого розвитку, від здоров'я та гарантованої забезпеченості потреб різного рівня і до економічного зростання, істотно залежить від функціонування екосистем та їх послуг, а саме від способів/методів природокористування. Як спосіб підвищення ефективності інструментів управління природокористування, в тому числі туристичної діяльності у частині охорони біорізноманіття концепція плати за екосистемні послуги забезпечує прямий і непрямий внесок у добробут людини і була розроблена в 90-х роках ХХ ст., хоча її витоки набагато старші. Сама концепція була популяризована Оцінкою екосистем на порозі тисячоліття ООН початку 2000-х та фокусувалася на аналізі впливу екосистемних змін на сучасний добробут людей, перспективи змін у майбутні десятиліття і превентивних заходів, що можуть бути зроблені на локальному, національному або глобальному рівнях для поліпшення екосистемного управління і відповідно зростання добробуту людей та скорочення бідності. Потреба людства в екосистемах та їх послугах є життєформівною, постійно нагальною, разом із цим є проблема в управлінні цими взаємовідносинами та підтриманні рівня сталості довкілля.
Коротка анотація курсу	За прогнозами Всесвітньої ради по туризму та подорожах, частка туризму у світовому ВВП збільшиться з 6,9 трильйонів доларів, зафіксованого у 2018 році, до 10,4 трильйонів доларів у 2027 році, що надасть можливість організувати близько 72 мільйонів нових робочих місць та створити матеріальне забезпечення для 338 мільйонів вже існуючих. З огляду на площу курортних та рекреаційних територій України, що сягає близько 9,1 млн. га., а також розвинену рекреаційно-туристичну інфраструктуру, можна було б стверджувати, що рекреаційно-туристична сфера країни має ґрунтовні підстави для здійснення значного вкладу у національний економічний розвиток. Але функціонування вітчизняної економіки протягом кількох десятиліть на

	<p>засадах техногенного навантаження на навколишнє середовище та екстенсивності природокористування, негативним чином вплинуло на стан природного середовища рекреаційно-туристичної сфери.</p> <p>Екосистемний підхід – нова і одночасно суперечлива концепція, яка з'явилася та поширилася у 90-х роках ХХ ст. термін використовується в офіційних міжнародних документах, у працях видатних юристів міжнародників, які спеціалізуються на міжнародному екологічному праві, вчених із різних галузей суспільного знання, однак на сьогодні відсутнє єдине погоджене розуміння суті, змісту та механізму застосування цього підходу як у теорії, так і на практиці.</p>
<p>Мета та цілі курсу</p>	<p>Метою дисципліни є набуття знань та системного мислення щодо теоретичних, методологічних та прикладних проблеми розвитку підходу екосистемних послуг у туризмі на основі діалектичного, системного та функціонального підходів.</p> <p>Основними завданнями курсу є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формування світогляду щодо розгляду туризму як складної системи в єдності соціальної, економічної та екологічної компонент, подальший генезис якої базуватиметься на концепції сталості; - визначення сучасного місця екосистемних послуг у туризмі і структурі економіки; - ознайомлення студентів з концептуальними засадами формування ринкового механізму управління туризмом і суб'єктами туристичного бізнесу за моделями екосистемного підходу, економічного зростання і сталого розвитку в умовах конкурентного середовища; - набуття професійних знань щодо визначення стратегічних орієнтирів екосистемного підходу та сталого розвитку суб'єктів господарювання у сфері туризму та відповідного інструментарію формування стратегій з урахуванням реалій сучасного стану туристичного бізнесу в Україні.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Базова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Василюк О., Ільмінська Л. Екосистемні послуги. Огляд. URL: https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/EcoPoslугy_web_new.pdf 2. Оцінка послуг екосистем, забезпечуваних лісами України, та пропозиції щодо механізмів плати за послуги екосистем. URL: https://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/evaluation_of_forest_ecosystem_services_and_proposals_on_pes_mechanisms.pdf 3. Поляничко О. Екосистемний підхід в рекреаційно-туристичній сфері в умовах трансформації економіки України / О. Поляничко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць; за ред.: М.Д. Балджи (голов. ред.). (ISSN 2409-9260). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2017. – № 6(248). – С. 110-120. 4. Розроблення науково-методичних засад щодо оцінки екосистемних послуг з врахуванням необхідності виконання рішень міжнародних природоохоронних договорів. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Bioriznomanittya/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83%20%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B8%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%20%2004%2012%202019%20%20V1%201.pdf 5. У боргу перед природою: що таке екосистемні послуги та хто за них має платити? URL: https://ekospha.org/u-borgu-pered-pryrodoyu-shho-take-ekosystemni-poslugy-ta-hto-za-nih-maye-platyty-poyasnennya-eksperta-ekologa-2/ <p style="text-align: center;">Допоміжна</p>

	<p>1. Екосистемні послуги і війна: що ми втрачаємо, коли зникає природа? URL: https://uncg.org.ua/ekosystemni-posluhy-i-vijna-shcho-my-vtrachaiemo-koly-znykaie-pryroda/</p> <p>2. Монетизація послуг екосистем в Україні: утопія чи недооцінені можливості досягнення цілей сталого розвитку. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-preshall/3353161-monetizacia-poslug-ekosistem-v-ukraini-utopia-ci-nedoocineni-mozlivosti-dosagnenna-cilej-stalogo-rozvitku.html</p> <p>3. Плата за екосистемні послуги в Україні: пріоритетні напрями активізації. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_41/Liudmyla_O_Shshul_a_Oksana_V_Sakal_Nataliia_A_TretiakPayment_for_Ecosystem_Services_in_Ukraine_Priority_Direction_of_Revi.pdf</p> <p>4. Специфіка вартісного виміру цінності екосистемних послуг при визначенні збитку від забруднення навколишнього природного середовища. URL: http://economyukr.org.ua/docs/EU_19_06_054_uk.pdf</p> <p>5. Сучасні методи економічної оцінки екосистемних послуг. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=959</p> <p>6. Що таке екосистемні послуги? URL: http://epl.org.ua/human-posts/shho-take-ekosystemni-poslugy/</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	3 кредити ЄКТС (90 год): аудиторні години – 32 (лекції – 16, практичні – 16, самостійна робота – 58).
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде :</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - предметну сферу і методологічну основу сталого розвитку та екосистемного підходу у туризмі; - перспективні наукові напрями розвитку туризму у світу, державі, регіоні в контексті сталого розвитку; - зміст та поняття екосистемних послуг, класифікацію та використання у туризмі. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дати оцінку та рекомендації для регіону, територіальної громади та суб'єкта господарювання з відповідності стратегій сталого розвитку туризму; - забезпечити процедуру розробки стратегії екосистемного підходу та надання екосистемних послуг сталого розвитку туризму для регіону та територіальної громади; - вміти здійснити моніторинг за процесом виконання стратегії екосистемного підходу у туризмі.
Ключові слова	Туризм, довкілля, екосистемні послуги, сталий розвиток.
Формат курсу	Очний.
	Проведення лекцій, практичних робіт та консультації, організації самостійної роботи студентів для кращого розуміння тем
Теми	Подається у формі СХЕМИ КУРСУ**
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін природничого, економічного блоків, достатніх для сприйняття категоріального апарату системи предмету.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання	<p>Презентація, лекції, колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, навчальні спільноти і т. д.) проектно-орієнтоване навчання, дискусія.</p> <p>Практичне заняття: тестування, співбесіда, діалог, презентація доповідей, критичний аналіз доповідей та повідомлень колег.</p>

курсу	Самостійна робота: аналіз конспекту та презентації доповіді, аналіз участі у обговоренні проблемних питань, робота над обговоренням питань, представлених іншими доповідачами (у вигляді додаткових балів).
Необхідне обладнання	Персональні комп'ютери (бажано), смартфони, стандартне аудиторне обладнання, мультимедійне устаткування.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Поточний контроль знань та вмінь студента – 50 балів. Модульний контроль – 30 балів. Самостійна робота – 20 балів. Сума – 100 балів.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт як результату самостійної роботи (есе, вирішення кейсу).</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового модульного контролю. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвочасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання до заліку чи екзамену. Студенту Необхідно опрацювати відповіді на питання для успішного завершення вивчення курсу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Екосистемні послуги як всі корисні ресурси та вигоди, які людина може отримати від природи. 2. Розуміння екосистемних послуг як «прямий і непрямий внесок екосистем у добробут людини» - з документу ООН «Millenium Ecosystem Assessment». 3. Дослідження екосистемних послуг для ухвалення рішень, що можуть вплинути на природні екосистеми. 4. Інтереси видів та екосистем враховуються при прийнятті усіх рішень, які стосуються впливу на природу. 5. Послуги постачання, послуги регулювання, культурні та соціальні послуги, послуги підтримання екосистем. 6. Послуги рекреації та духовного збагачення. 7. Послуги пізнання (наукові, освітні, виховні). 8. Умови формування культурної ідентичності етнічних і соціальних

	<p>груп на основі ландшафтної різноманітності.</p> <p>9. Вплив середовища на формування живих організмів.</p> <p>10. Вплив живих організмів на формування середовища.</p> <p>11. Монетизація (оцінка у грошовому еквіваленті) екосистемних послуг.</p> <p>12. Індикатори послуг екосистем для туризму.</p> <p>13. Економічна оцінка вартості послуг екосистем у туризмі.</p> <p>14. Стан розвитку ринків послуг екосистем.</p> <p>15. Перспективи входження на міжнародні ринки екосистемних послуг та їхній розвиток в Україні.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка в балах</i>	<i>За національною шкалою</i>		
		<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>		<i>Залік</i>
A	90-100	5	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
B	81-89	4	<i>Добре</i>	
C	71-80		<i>Добре</i>	
D	61-70	3	<i>Задовільно</i>	
E	51-60		<i>Задовільно</i>	
FX	21-50	2	<i>Незадовільно</i>	<i>Не зараховано</i>
F	0-20	2	<i>Незадовільно (без права перездачі)</i>	<i>Не зараховано (без права перездачі)</i>

Розподіл балів, які отримують студенти

							Сума поточна	Сума загальна	
Змістовий модуль 1 (включаючи самостійну роботу)							M1	50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	30		
6	6	6	6	6	10	10			

T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів (занять); M1 – модульний підсумковий контроль.
 За кожен з 7 тем студент може отримати максимум від 6 до 10 балів бали (сума 50 балів), модуль (сума 30 балів), індивідуальне завдання – 20 балів, Разом – 100 балів.

СХЕМА КУРСУ «ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ В ТУРИЗМІ»

Тиж. / дата, год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література	Завдання, год
4	<p>Тема 1. Концепція екосистемних послуг. Теоретичні засади оцінки екосистемних послуг. Екосистемні послуги як всі корисні ресурси та вигоди, які людина може отримати від природи.</p>	Лекція / практична	<p align="center">Базова</p> <p>1. <u>Васильюк О., Ільмінська Л. Екосистемні послуги. Огляд.</u> URL: https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/EcoPoslugy_web_new.pdf</p> <p>2. <u>Оцінка послуг екосистем, забезпечуваних лісами України, та пропозиції щодо механізмів плати за послуги екосистем.</u> URL: https://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/evaluation_of_forest_ecosystem_services_and_proposals_on_pes_mechanisms.pdf</p> <p>3. <u>Полянничко О. Екосистемний підхід в рекреаційно-туристичній сфері в умовах трансформації економіки України / О. Полянничко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць; за ред.: М.Д. Балджі (голов. ред.). (ISSN 2409-9260). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2017. – № 6(248). – С. 110-120.</u></p> <p>4. Розроблення науково-методичних засад щодо оцінки екосистемних послуг з врахуванням необхідності виконання рішень міжнародних природоохоронних договорів. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Bioriznomanittya/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83%20%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B8%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%20%2004%201%202019%20%20V1%201.pdf</p> <p>5. <u>У боргу перед природою: що таке екосистемні послуги та хто за них має платити?</u> URL: https://ekospha.org/u-borgu-pered-prirodoyu-shho-take-ekosystemni-poslugy-ta-hto-za-nih-maye-platyty-poyasnennya-eksperta-ekologa-2/</p>	Розуміння екосистемних послуг як «прямий і непрямий внесок екосистем у добробут людини» - з документу ООН «Millenium Ecosystem Assessment».
4	<p>Тема 2. Структура екосистемних послуг та збереження природного капіталу. Дослідження екосистемних послуг для ухвалення рішень, що можуть вплинути на природні екосистеми. Інтереси видів та екосистем враховуються при прийнятті усіх рішень, які стосуються впливу на природу.</p>	Лекція / практична	<p>5. <u>У боргу перед природою: що таке екосистемні послуги та хто за них має платити?</u> URL: https://ekospha.org/u-borgu-pered-prirodoyu-shho-take-ekosystemni-poslugy-ta-hto-za-nih-maye-platyty-poyasnennya-eksperta-ekologa-2/</p>	Структура включає в себе комплексну аналітику та практичний процес, який починається зі стадії ідентифікації проблеми, на якій окреслюється надання екосистемних послуг та збереження природного капіталу.
4	Тема 3. Класифікація екосистемних послуг:	Лекція /		Послуги

	<p>поділ їх на групи за функціями. Послуги постачання, послуги регулювання, культурні та соціальні послуги, послуги підтримання екосистем. Щоб отримати ці екосистемні послуги, необхідно зберегти екосистеми у природному стані на достатніх площах</p>	практична	<p style="text-align: center;">Допоміжна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Екосистемні послуги і війна: що ми втрачаємо, коли зникає природа? URL: https://uncg.org.ua/ekosystemni-posluhy-i-vijna-shcho-my-vtrachaiemo-koly-znykaie-pryroda/ 2. Монетизація послуг екосистем в Україні: утопія чи недооцінені можливості досягнення цілей сталого розвитку. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3353161-monetizacia-poslug-ekosistem-v-ukraini-utopia-ci-nedoocineni-mozlivosti-dosagnenna-cilej-stalogo-rozvitku.html 3. Плата за екосистемні послуги в Україні: пріоритетні напрями активізації. URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_41/Liudmyla_O_Shashul_a_Oksana_V_Sakal_Nataliia_A_TretiakPayment_for_Ecosystem_Services_in_Ukraine_Priority_Direction_of_Revi.pdf 4. Специфіка вартісного виміру цінності екосистемних послуг при визначенні збитку від забруднення навколишнього природного середовища. URL: http://economyukr.org.ua/docs/EU_19_06_054_uk.pdf 5. Сучасні методи економічної оцінки екосистемних послуг. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=959 6. Що таке екосистемні послуги? URL: http://epl.org.ua/human-posts/shho-take-ekosystemni-poslugy/ 	постачання, послуги регулювання, культурні та соціальні послуги, послуги підтримання екосистем. Щоб отримати ці екосистемні послуги, необхідно зберегти екосистеми у природному стані на достатніх площах
4	<p>Тема 4. Послуги постачання. Послуги регулювання: все різноманіття процесів у екосистемах. Культурні та соціальні послуги. Послуги підтримання екосистем. До таких послуг відноситься продовольство, сировина, прісна вода, ґрунти та інші матеріальні блага.</p>	Лекція / практична		Безпосередньо споживаються людьми і передусім вигідні місцевим жителям. Все різноманіття процесів у екосистемах, які формують середовище існування біологічних видів. Саморегуляція локальних природних

				<p>екосистем. Регуляція кліматичних умов. Захист від стихійних лих, пом'якшення несприятливих кліматичних умов. Запилення рослин. Регулювання ґрунтів. Послуги рекреації та духовного збагачення. Послуги пізнання (наукові, освітні, виховні). Умови формування культурної ідентичності етнічних і соціальних груп на основі ландшафтної різноманітності.</p>
6	<p>Тема 5. Структурна схема надання інформації про екосистемну послугу. Назва послуги; джерело послуги; забезпечення (функції екосистем); вигоди; оцінка вартості; ризику для екосистем від використання людьми екосистемної послуги.</p>	Лекція / практична		<p>Назва послуги; джерело послуги; забезпечення (функції екосистем); вигоди; оцінка</p>

				вартості; ризика для екосистем від використання людьми екосистемної послуги.
4	Тема 6. Монетизація екосистемних послуг. Монетизація (оцінка у грошовому еквіваленті) екосистемних послуг потрібна для того, щоб оцінити масштаби втрат, які ми переживаємо, втрачаючи екосистеми й види.	Лекція / практична		Знання про екосистемні послуги дозволяють розуміти, що знищення природи або надмірне використання її ресурсів обернеться значно більшими економічними збитками в майбутньому, ніж буде отримано вигоди сьогодні
6	Тема 7. Екосистемні послуги в туристичній діяльності. Індикатори послуг екосистем для туризму. Економічна оцінка вартості послуг екосистем у туризмі. Стан розвитку ринків послуг екосистем.	Лекція / практична		Перспективи входження на міжнародні ринки екосистемних послуг та їхній розвиток в Україні.
58	Самостійна робота у вигляді індивідуальних завдань на обрану тематику.	Семінарське заняття	Актуальна література на предмет перспектив розвитку концепції екосистемних послуг у туризмі	